

Слід зазначити, що моральна рефлексія – це діяльність свідомості у процесі дослідження власних дій, мотивів та ціннісних орієнтацій. В якості її характерної особливості слід виділити самоаналіз моральної свідомості та поведінки, а в результаті такого самопізнання і відбувається обґрунтування моральнісних потреб, позицій, інтересів, рішень. Відомий мислитель П.Тейяр де Шарден у праці «Феномен людини» зазначає, що «...ми починаємо розуміти, що дещо розвивається у світі через наше посередництво, мабуть, навіть, за наш рахунок. І що найважливіше, що в цій великій грі ми водночас гравці, карти та ставка. Ніхто не продовжить її, якщо ми підемо від столу. І ніхто не може примусити нас залишитися за столом. Чи варто грати, чи ми обдурені?... Питання це ледве сформульоване в серці людини, яка звикла за сотні століть «марширувати». Висловлено це пошепки, але вже відчутно, це питання з необхідністю провіщує близький гуркіт» [17, С. 183].

Висновки

Моральну рефлексію не можна ототожнювати з феноменом совісті: совість – це «неусвідомлений гнів людини на саму себе» (Гегель), це постійна раціонально-емоційна самооцінка власних вчинків у відповідності до розуміння системи цінностей в суспільстві, до моральнісного ідеалу. Така раціонально-емоційна самооцінка проявляється в емоційних переживаннях людини – у почутті сорому, страху, непевності, а рефлексія – це раціональний процес діалогу людини із самою собою.

Моральна рефлексія – це раціональний процес самороздвоєння, суперечки людини із самою собою для обґрунтування власних цінностей, для обґрунтування власної моральнісної позиції, процес самовиправдання через протиріччя, суперечка у думках зі своїм «іншим Я». Цю особливість мислення обґрунтував Л.Фойєрбах, який підкреслював, що «для доведення потрібні два обличчя; мислитель роздвоюється у доведенні; він сам із собою перебуває у суперечності, й тільки тоді, коли думка відчула і подо-

лала цю суперечність із самою собою, вона є доведена. ... Діалектика не є діалогом умоглядності... але діалогом умоглядності з досвідом» [19, С. 73].

Список літератури

1. Аболіна, Т.Г. Етичні норми і цінності: проблеми обґрунтування / Аболіна Т.Г., Ермоленко А.М., Кисельова О.О., Малахов В.А. – К.: Стило, 1997. – с. 24 – 79.
2. Василенко, В.О. Цінність і оцінка. – / В.О.Василенко. – К.: Вища школа, 1964. – 160 с.
3. Выжлецов, Г.П. Аксиология культуры / Г.П.Выжлецов. – СПб.:Алетейя, 1994. – 312 с.
4. Гегель Г. Феноменология духа. Наука об опыте сознания // Гегель Г. Феноменология духа. Философия истории./ Г.Гегель. – М.: Эксмо, 2007. – с. 7 – 476.
5. Гегель Г. Философия религии /Г. Гегель – В 2-х т. – М.: Мысль, 1976. – Т.1. – 532 с.
6. Дельгадо, Х. Мозг и сознание. – / Х.Дельгадо. – М.: Прогресс, 1971. – 289 с.
7. Зеленкова, И.Л. Проблема смысла жизни./ И.Л.Зеленкова – Мн.: Знание, 1994. – 124 с.
8. Каган, М.С. Человеческая деятельность (Опыт системного анализа). – / М.С. Каган. – М.: Политиздат, 1974. – 328 с.
9. Каган, М.С. Философия культуры. – / М.С.Каган. – СПб.: Ювента, Наука, 1996. – 287 с.
10. Каган, М.С. Философская теория ценности. – / М.С.Каган. – СПб.: Ювента, Наука, 1997. – 255 с.
11. Кримський, С.Б. Запити філософських смислів. – / С.Б.Кримський. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2003. – 240 с.
12. Леви-Брюль Л. Сверхъестественное в первобытном мышлении./Л.Леви-Брюль. – М.: Педагогика – Пресс, 1999. – 608 с.
13. Мартинюк, С.Є. Генезис інформаційної цивілізації// С.Є.Мартинюк. – Запоріжжя: Просвіта, 2002. – 192 с.
14. Ручка, А.А. Ценностный подход в системе социологического знания. / А.А.Ручка. – К.: Наук. думка, 1987. – 167 с.
15. Ручка, А.А. Природа людини як предмет теоретико-соціологічного дискурсу/А.А.Ручка. – Методологічні проблеми культурної антропології та етноантропології. – Збірник наук. праць. – К: Ін-т культури НАМ України, 2011. – С. 20 – 31.
16. Столович Л.Н. Красота. Добро. Истина. Очерк истории эстетической аксиологии./ Л.Н.Столович. – М.: Наука, 1994. – 236 с.
17. Тейяр де Шарден, П. Феномен человека / П.Тейяр де Шарден. – М.: Прогресс, 1992. – 180 с.
18. Туровский, М.Б. Философские основания культурологии /М.Б.Туровский. – М.: Наука, 1997. – 237 с.
19. Фейербах, Л. История философии // Фейербах Л. Собрание произведений в 3-х т. – Т.2. – М.: Наука, 1967. – с. 12 – 127.

И.В. Шаврина

РЕЛИГИОЗНО-АКСИОЛОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМАТИКА И ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЧЕЛОВЕКА

Статья посвящена анализу существующих подходов к соотношению ценностей и религии в жизни человека и социума. Рассматриваются методологические проблемы функционирования системы ценностей в обществе и формирования нравственности человека.

Ключевые слова: человек, аксиология, религия, социум, вера, жизнедеятельность, сознание, психология, нравственность.

I. Shavrina

RELIGIOUS AND AXIOLOGICAL ISSUES AND HUMAN LIFE ACTIVITY

The article is devoted the analysis of the existent going near correlation of values and religion in life of man and society. The methodological problems of functioning of the system of values in society and forming of morality of man are examined.

Keywords: man, axiology, religion, society, faith, vital functions, consciousness, psychology, morality.

УДК 111.852:316.324.8 (045)

Л.І. Мокляк

ЕСТЕТИЧНЕ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Гуманітарний інститут Національного авіаційного університету

Анотація. У статті здійснено аналіз місця й ролі естетичного у системі соціальних відносин інформаційного суспільства.

Ключові слова: соціальні відносини, естетичне, естетичні відносини, естетична діяльність, естетичний ідеал, естетичні цінності.

Вступ

У країнах перехідного типу, до яких належить Україна, інформаційна складова грає особливу роль

як у державному управлінні суспільними процесами, так і в життєдіяльності окремих соціальних груп і членів суспільства. Сучасні трагічні події, що

відбуваються на теренах нашої країни, є беззаперечним свідченням цього процесу. Повільно, як на рівні суспільства, так і державних інституцій, але все ж усвідомлюється нагальна потреба і необхідність розробки й реалізації ефективної національної інформаційної політики.

Під державною інформаційною політикою у сучасному суспільствознавстві розуміють регулятивну діяльність державних органів, яка спрямована на розвиток інформаційної сфери суспільства і охоплює не тільки телекомунікації, інформаційні системи чи засоби масової комунікації, але й всю сукупність виробництва й відносин, пов'язаних зі створенням, зберіганням, обробкою, розповсюдженням інформації. Розробка такої політики є пріоритетним завданням саме державного управління. Її реалізація забезпечить перехід до інформаційного суспільства демократичного типу.

У філософських дослідженнях поняттям «інформаційне суспільство» позначають суспільство якісно нового типу, яке має прийти на зміну сучасному постіндустріальному соціальному устрою. Інформаційне суспільство – це суспільство, в якому переважає діяльність, пов'язана з виробництвом, споживанням, передачею і зберіганням теоретичних знань і наукової інформації.

Основні завдання перехідного етапу до інформаційного суспільства полягають у створенні соціальної, політичної, інформаційної, економічної й структурної рівномірності національного інформаційного суспільного простору. Створення такого національного інформаційного суспільного простору надасть можливість розширити освітні можливості, переорієнтувати економіку і суспільство із сировинного на іноваційний, наукоякісний характер розвитку.

Водночас, соціальний простір і час, у якому розгортається соціальна реальність українського суспільства демонструють саме особливу, але не визначальну роль інформаційної складової. Вочевидь, що в сучасному українському суспільстві збережені старі соціально-економічні відносини, де ринкові критерії залишаються на першому місці, а корпоративна організація домінує, де визначальним фактором соціальної диференціації є власність на засоби виробництва, де матеріальні цінності все ще мають пріоритет над духовними. Наявність у суспільстві сучасних інформаційних і розвинутих глобальних мереж є необхідною, але недостатньою умовою для переходу до інформаційного суспільства. На сьогодні технічні нововведення в інформаційній сфері – це насамперед інструмент, який використовується різними суспільними й політичними силами й структурами для досягнення своїх цілей, які завжди визначаються соціальними факторами.

У ході швидкого й інтенсивного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, методів інформаційного впливу багато залежить як від суб'єктів інформаційно-комунікативного процесу, так від характеру соціальних відносин між цими суб'єктами. Трансформація суспільства є неможливою без трансформації головного його суб'єкта – людини.

Модерне інформаційне суспільство передбачає модерну людину, свідомо відкриту до всього нового, готову до змін, соціально активну, орієнтовану на сприйняття інформації і комунікації, діалогу зі світом. Починаючи перетворення, модернізацію суспільства, необхідно не забувати насамперед про людину, здатну до цих перетворень і модернізації.

Інформаційну інфраструктуру суспільства створюють технологи, тому існує реальна загроза того, що в суспільстві домінуватимуть технократичні тенденції. Внаслідок своєї інструментальної природи інформаційно-комунікаційні технології можуть не тільки полегшувати комунікацію, але й разом із використанням соціальних та біотехнологій руйнувати субстанційні елементи у традиційній структурі людського досвіду, ставити його під контроль і, врешті-решт, призвести до зміни глибинних механізмів, які формують самосвідомість людини. Ці негативні тенденції вимагають і від теретиків, і від практиків більш глибокого філософського осмислення принципів «людиномірності» та «гуманізму». Це завдання й виступає метою даної статті. Все, що відбувається в межах технічного і технологічного процесу, безпосередньо впливає на життя людей, природу соціуму і його пріоритетів. Тому такими актуальними є дослідження процесів, пов'язаних зі становленням інформаційного суспільства.

Основна частина

Сучасні дослідники інформаційного суспільства серед культууроно-цивілізаційних механізмів, що впливають на формування гуманістичного світогляду цього типу соціуму, виділяють його естетичну складову. Серед найхарактерніших рис людини інформаційного суспільства – плюралізму, дезорієнтованості, децентрованості – особливе місце належить естетизованості. Саме вона провокує інші поведінкові реакції суб'єкта, відбувається «естетичне зрушення» (Ж. Дерріда).

Естетизація визначається як процес поширення естетичного на найрізноманітніші сфери життя – від економіки і політики, реклами і моди, буденних стереотипів поведінки до побуту, сфери послуг і дозвілля. Але поширення ще не означає трансформування, змістовного наповнення й вираження. Це складний, суперечливий процес, який об'єктивно пов'язаний з усією системою соціальних відносин, які складаються і функціонують у соціумі.

Буття соціуму в різних його історичних формах являє собою складний багатозначний, багатомірний, поліфункціональний, поліструктурний процес суспільного життя, який обумовлюється системою суспільних чи соціальних відносин (у широкому розумінні) та різноманіттям форм людської діяльності. У сучасній вітчизняній філософії утвердився принцип єдності діяльності й соціальних відносин. Діяльність породжує суспільні відносини, а останні, у свою чергу, є необхідною формою суспільної діяльності. Діяльність у різноманітті її форм і суспільні (соціальні у широкому розумінні) відносини не існують самі по собі, а є атрибутивними складовими єдиного історичного процесу життєдіяльності людей. Ще К. Маркс підкреслив ту особливість, зазначивши що «історія – ні що інше,

як діяльність людини, що переслідує свої цілі» [4, с.102].

Людина є єдиним джерелом енергії для суспільного розвитку, а її прагнення, мрії, інтереси, потреби, ідеали стимулюють цей розвиток. Життя людини – це реальний процес її життєдіяльності, у якому вона змінює не лише навколишній природний і соціальний світи, але й світ внутрішній, духовний.

Як єдність соціального і духовного, людина в кожний момент своєї життєдіяльності включається в безперервне динамічне становлення світу природи, суспільства, культури і свого власного особистісного – виступає суб'єктом соціальної діяльності.

Як істота соціальна, динамічна, неусталена, цілеспрямована людина повсякчас стверджує себе не тільки як істота мисляча, але й чуттєво-духовна. Людина не лише здатна осмислювати своє буття, але й чуттєво відкривається йому, про-живає його, пере-живає через різноманітний світ почуттів. Чуттєвість – це неповторний і унікальний світ буття людини, який не може бути замінений ні станами, пережитими іншими людьми, ні знаннями про світ. «Чуттєвий процес є не просто завмерлий момент споглядального процесу буття людини, самовільний за своїм проявом, а насамперед, необхідна діяльність людини, яка у певному сенсі постає метою для “самої себе”», – підкреслював А. Канарський [2, с.152]. Мислитель вів мову про самоцілість такої діяльності людини, в якій виявляється саморух суспільного ідеалу життя, який реалізується сукупністю всіх відносин людини, цілісністю їх людського вираження, тобто про естетичне.

Естетичне – це унікальний феномен, притаманний тільки людині, акт духовно-чуттєвого, творчого переживання безпосередньої зустрічі, спілкування, діалогу людини зі світом. Це момент утвердження людини саме як людини, істоти цілісної, всебічної, спроможної духовно подолати суперечності власного буття, досягти гармонії, міри, ладу, краси у своєму індивідуальному внутрішньому світі й спроможної у формах естетичної культури утверджуватися у життєдіяльності свого соціуму.

«Естетичне, – справедливо зазначає О. Наконечна, – має справу з усіма гранями духу, бо, прилучаючи людину до образності, в якій є і понятійність, і логос, і почуття, адаптує до соціуму, навчає і релаксує, сприяє взаємо – і саморозумінню» [5, с.148].

Сферою реалізації естетичного є естетична діяльність. На відміну від предметно-практичної, естетична діяльність як духовно-практична, не позбавляє свій предмет його природного існування. Вона лише завершує його в образі відповідно до його власної логіки й потенційних можливостей розвитку та підносить його до естетичного ідеалу, тобто про бажане і можливе.

У людському бутті немає сфери, яка була б позбавлена естетичного. Єдність естетичних потреб і ідеалів становлять духовний, суб'єктивний компонент естетичного начала в практичній діяльності людини. Цей компонент проявляється в усіх сферах практики людського соціуму – у виробництві, споживанні, науці, спорті, обрядах, дозвіллі тощо. Але це не значить, що естетична діяльність завжди

є визначальною і домінуючою в усіх сферах людської життєдіяльності. Людська суспільно-історична практика виробила лише один вид діяльності де естетичне є метою, а інші лише доповнюють її, здійснюються як сторона останньої. Це художня діяльність і мистецтво як форма її втілення. Мистецтво – епіцентр естетичної діяльності. Саме в мистецтві діяльність людини як соціального суб'єкта не лише повністю проймається загальнолюдським естетичним змістом, але й досягає найвищої форми естетичного. До всіх інших видів діяльності естетична діяльність входить як сторона, але сторона, відсутність якої позбавляє продукт цілісності й завершеності, повноти буття.

Сфера естетичного освоєння світу не вичерпується мистецтвом, значно ширша за нього. Основними видами естетичної діяльності є, безперечно, естетичне перетворення людиною навколишнього предметного середовища, мистецтво як форма духовно-практичного освоєння світу і, що є найважливішим, формування, трансформація самої людини за критеріями краси, довершеності, гармонії, цілісності, тобто суб'єкта естетичної діяльності.

Головним діяльним виразником естетичного є естетичний суб'єкт – як окрема людина, так і конкретна соціальна група, суспільство загалом. В історії естетичної думки характеристика суб'єктивного фактора естетичної діяльності зазвичай стосувалася діяльності митця чи публіки, яка сприймала мистецтво. Динамічність, соціальна напруженість сучасної епохи підтвердили обмеженість такої думки. Слушно зауважив український філософ В. Іванов, що «статус естетичного суб'єкта є не соціально-професійним, а, скоріш, психологічним, оскільки ним може бути будь-який індивід, у якому органічно закріплена сума якостей – почуття, уява, фантазія, емоційна установка та ін., які складають “синдром” естетичного суб'єкта. Останній у теоретичному уявленні – і це дуже важливо зазначити – суть ідеалізований образ деякої композиції психічних якостей і функцій особистості» [1, с. 33].

Саме це обумовлює те, що поряд із практичними та художньо-практичними формами естетичної діяльності існують внутрішні, духовні її форми – емоційно-інтелектуальні, завдяки яким формуються естетичні судження і уявлення, естетичні смаки й ідеали, а також теоретичні форми, які формують естетичні погляди, теорії та концепції.

Естетичні уявлення, смаки, потреби, оцінки, ідеали, які виникають і формуються внаслідок внутрішньої, духовної діяльності людини, збагачують її як особистість і, врешті-решт, обов'язково знаходять продуктивний прояв зовні – в матеріально-практичній та духовно-практичній діяльності даної особистості, втілюючись у продуктах цієї діяльності.

Кожен вид людської діяльності характеризується не лише тим, що він у певний спосіб представляє соціальну діяльність, а також тим, що в ньому дещо по-іншому, конкретно-особливо реалізуються соціальні зв'язки і соціальні відносини між учасниками діяльності. Естетична діяльність як процес специфічного взаємозв'язку і взаємодії естетичного суб'єкта зі світом породжує й таку саму специфічну

систему естетичних відносин. Останні, в свою чергу, є необхідною суспільною формою естетичної діяльності: вони є як умовою, так і результатом цієї діяльності. Естетичні відносини – це такий феномен, який народжується із взаємодії природи і людини, матеріального й духовного, об'єкта і суб'єкта. Їх неможливо редукувати ні до суто суб'єктивного людського відчуття, ні до об'єктивних якостей матеріального світу.

У ході історичного розвитку людства відбувся процес розмежування й відокремлення пізнавальних і ціннісних орієнтацій людської свідомості. Естетичні відносини закріпилися саме у сфері ціннісних орієнтацій. Прекрасне, піднесене, комічне та інші естетичні явища усвідомлювалися як цінності, тобто як якості об'єктів, небайдужі для людини, які існують лише для суб'єкта. Якщо пізнавальне відношення має на меті виявлення властивостей і закономірностей, які притаманні об'єктам, незалежно від їхньої ролі в життєдіяльності суб'єкта, то естетична свідомість фіксує ті властивості, які виникали, актуалізувалися в процесі взаємодії об'єкта і суб'єкта.

Головна категорія пізнання «істина» є суб'єктивним відображенням тих відносин, які притаманні об'єктам, а категорія «прекрасне» відображає ціннісне відношення між об'єктом і суб'єктом естетичної діяльності. Зрозуміло, що наукове пізнання світу прагне звести суб'єктивні моменти до мінімуму, для того щоб звільнити об'єктивне від суб'єктивного. Що стосується естетичного, то в ньому суб'єктивне не спотворює об'єктивне, а зливається з ним, утворюючи складне матеріально-духовне явище, і тому естетичне пізнання не ставить собі за мету звільнити об'єктивне від суб'єктивного; у протилежному випадку воно втрапить свою сутність – бути естетичним.

Дійсно, і пізнавальні, і моральні, і релігійні, і національні, й естетичні, і всі решта відносин виникають, складаються в соціумі в процесі життєдіяльності людини, тобто соціального суб'єкта. Кожний із видів соціальних (у широкому розумінні) відносин завжди будуть суспільними, соціальними, але кожний з цих видів виникає стосовно певних, конкретних об'єктів. Якщо об'єктом цих відносин є власність на засоби виробництва, – це економічні відносини, якщо державна влада – це політичні відносини, якщо відносини складаються щодо такої духовної цінності, як «добро» – це моральні відносини, якщо «прекрасне» – це естетичні відносини.

Естетичні відносини мають свої особливі специфічні риси, наявність яких засвідчує, що естетичний контакт дійсно відбувся і, як завершальний результат, – суб'єкт естетичної діяльності (окрема особистість, соціальна спільнота, суспільство загалом) переживає духовну насолоду, або позитивну аксіологічну реакцію суб'єкта на основі почуття задоволення.

Ще за часів класичної естетики у творі «Критика здатності судження» І. Кант виокремив універсальні критерії естетичного. По-перше, це «незацікавленість судження смаку», і, по-друге, це

«доцільність без цілі», за наявності яких створюються умови для виникнення почуття задоволення, не обтяженого прагматичними інтересами й цілями. Мислитель акцентує увагу на суб'єкті, його незацікавленому (безкорисливому) відношенню до об'єкта, відсутності практичної цілі як обов'язкової умові. В природі все є доцільним. Суб'єкт-об'єктне відношення набуває естетичного вираження, коли у суб'єкта виникає почуття доцільності у відношенні з об'єктом. Виникає воно чи ні – залежить від суб'єкта естетичного відношення, його естетичного досвіду, смаку, естетичних потреб, психологічної налаштованості.

Положення І. Канта щодо природи естетичного, естетичного відношення людини до дійсності набули подальшого уточнення в концепції А. Канарського. Досліджуючи сутнісні характеристики такого складного феномена, як естетичне, філософ увів поняття «небайдужого» та «безпосереднього». Поняття «байдужого» обґрунтовує мислитель як найширше поняття естетики, що фіксує повну відсутність визначеності чуттєвого й є діалектичною протилежністю до поняття «чуттєве». Усі ж конкретні характеристики естетичного пов'язані із запереченням, подоланням байдужого.

Естетичне характеризується не лише вищою мірою небайдужості, але й безпосередністю. У безпосередньому відношенні предмет людської діяльності є не засобом, а самоціллю, тут присутній момент збігу, тотожності, єдності мети й засобів. Незаперечним в естетиці є визнання естетичного відношення як чуттєвого, безпосереднього, що і є за своєю формою споглядальним.

Протягом останніх десятиліть у філософській літературі здійснюється своєрідна спроба реабілітувати сам процес споглядання. У цьому зв'язку С. Кримський пише: «У нашу епоху, на завершальному рубежі розвитку індустріальної цивілізації, неможливо відволіктися від феномена дивозначності нестримного практицизму в спілкуванні людини з природою й собі подібними. Духовності нашого часу починає відповідати потреба усвідомлення не лише практичної активності, але й творчої стихії споглядання. У новоевропейському менталітеті споглядання не означає нірвану. Це й проблема гармонії душі зі світом, “самостояння” людини (О.Пушкін), і питання входження у “творчу природу речей (П.Тілліх), і творчість, націлена на Бога (М.Бердяєв). Споглядання може бути визначене як вид не споживацької діяльності, в якій змінюється не об'єкт, а суб'єкт дії» [3, с. 63–64]. У процесі такого сприйняття-відношення включається та функціонує весь психофізіологічний апарат людини, це є «деякий емпіричний факт, який має складну фізико-фізіолого-психолого-соціальну будову» (А.Лосєв).

Було б методологічною помилкою ототжнювати естетичне споглядання з афектованою реакцією зовнішнього характеру, яка викликає моторику фізіологічного плану. Споглядання протистоїть прямому фізіологічному «зараженню», яке характеризується, як правило, несвідомою схильністю індивіда до певних психічних станів, які захоплюють як окрему людину, так і групу людей, і

здійснюється не через споглядання, а через передавання психічного настрою, який має великий емоційний заряд, загострення почуттів та пристрастей. Естетичне споглядання – це не «зараження», а духовний механізм, що забезпечує перехід зовнішніх практичних дій у внутрішній стан свободи й смислотворення. С. Кримський наголошував на необхідності об'єднання одвічного філософського запитання: «Що я повинен робити?» з запитанням – «Яким я повинен бути?» Споглядання викликає такий великий спектр естетичних переживань, що людина отримує можливість проявитися в усіх своїх людських іпостасях.

Важливою ознакою суб'єкта естетичного відношення є його вкрай виявлена індивідуалізованість і свобода. Пояснюється це тим, що естетичне судження виникає на основі почуття задоволення і незадоволення, які за своєю природою є глибоко суб'єктивними. Вони найменше піддаються зовнішньому контролю й тиску. В естетичних судженнях, на противагу моральним чи релігійним, відсутнє підкорення нормативним вимогам, загальним установкам. Тому й самі естетичні норми мають тенденцію до змін, трансформації і розвитку. Все це забезпечує високий ступінь свободи вибору для естетичного суб'єкта.

Висновки

Кожна нова історична епоха, яка є діалектичним запереченням попередньої, висуває перед соціумом свої специфічні проблеми, питання, ставить завдання. Інформатизація як тотальний процес нашого соціального простору і часу, детермінує зародження культури інформаційного суспільства, яка

Л.И. Мокляк

ЭСТЕТИЧЕСКОЕ В СИСТЕМЕ СОЦИАЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

В статье проанализированы место и роль эстетического в системе социальных отношений информационного общества.

Ключевые слова: социальные отношения, эстетическое, эстетические отношения, эстетическая деятельность, эстетический идеал, эстетические ценности.

L. Mokliak

AESTHETIC IN THE SYSTEM OF SOCIAL RELATIONS IN INFORMATION SOCIETY

The article analyzes the role and place of aesthetic in the system of social relations in the information society.

Keywords: social relations, aesthetic, aesthetic relations, aesthetic activity, aesthetic ideal, aesthetic values.

УДК 130.2+165.191

А.О. Вусатюк

ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ МІФОЛОГІЇ У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ УКРАЇНИ

Центр гуманітарної освіти Національної академії наук України

Анотація. Статтю присвячено аналізу сучасних наукових праць в Україні, в яких досліджується феномен соціальної міфології. Виділені основні напрями вивчення соціальної міфології та найбільш актуальні питання. Проаналізовані особливості, сильні сторони та недоліки у дослідженні соціальної міфології у сучасному українському науковому дискурсі. Окреслені перспективи подальшого дослідження соціальної міфології.

Ключові слова: міф, соціальний міф, політичний міф, науковий дискурс.

Вступ

У сучасному соціальному середовищі не існує жодної сфери, яка б не вмещувала в собі міфологічну складову. У той чи інший спосіб міф наповнює собою кожен соціальний буття: якщо в стабільному соціумі міфологічна складова майже не проявляє себе, то в умовах суспільних (політичних, економічних, духовних) трансформацій міф починає нестримно рости і займати більше простору. Часто він витісняє цілком раціональні проблеми на периферію підсвідомого. В такому випадку на вихідний умовивід починають усе більше впливати такі компоненти, як віра, почуття причетності себе до зграї (і потреба діяти як усі), образи і символи, які прививаються ще з початку соціалізації індивіда тощо.

Міфологічна складова (міф, міфологія, соціальний міф) існує невіддільно від суспільної свідомості та являє собою органічно вплетене у розуміння ірраціональне викривлення, основане на вірі та інших ірраціональних компонентах підсвідомого.

визначається, з одного боку, тенденціями розвитку інформаційно-комунікативних технологій, а з іншого – активною участю людини в розвитку культури під впливом і з використанням цих технологій.

У суспільстві інформаційної доби, як і на попередніх стадіях суспільного розвитку, зберігається і залишається субстанційна його сутність, яка полягає в тому, що людська діяльність, конкретні її види і форми – це насамперед соціальна діяльність, яка є «матеріалом», фундаментом соціальних відносин. Разом із тим, естетична діяльність, естетичні відносини як прояв соціальної діяльності і соціальних відносин мають свою специфіку і форми прояву.

Соціальний зміст і соціальна орієнтованість естетичних оцінок виступають не у вигляді надособистісних принципів і нормативів, а через сприйняття і переживання конкретної особистості, які детермінуються естетичним ідеалом. Це і пояснює особливу роль суб'єктивного фактора в естетичній сфері, який діє тут у всій своїй повноті – в діалектичній єдності соціально-загального, колективно-особливого та індивідуально-особистісного.

Список літератури

1. Иванов В. П. Художественная деятельность. Проблема субъекта и объективной детерминации / В. П. Иванов. – К.: Наукова думка, 1980. – 296 с.
2. Канарский А. С. Диалектика эстетического процесса / А. С. Канарский. – К.: Вища школа, 1979. – 216 с.
3. Крымский С. Б. Философия как путь человечности и надежды / С. Б. Крымский. – К.: Курс, 2000. – 308 с.
4. Маркс К. Святое семейство: Сочинения: в 50 т. / К. Маркс, Ф. Энгельс. В 50 т. – Т. 2. – М.: Госполитиздат, 1955 – 1981. – С. 102.
5. Наконечна О. П. Естетичне як тип духовності / О. П. Наконечна. – Рівне, 2002. – 202 с.